

Ikäihmisten toimintaterapialla kustannussäästöjä

Sanna Kyllönen

Peseytymisvaikeudet heikentävät elämänlaatua ja aiheuttavat kustannuksia

Ikääntyessään ihminen voi kohdata lisääntyviä vaikeuksia suoriutua itsestä huolehtimisen toiminnoista, kuten peseytymisestä. Peseytymisen vaikeuksia esiintyy erityisesti yli 80-vuotiailla ikäihmisillä. Vaikeudet peseytymisessä ovat usein yhteydessä muihin päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen ongelmiin, avun tarpeeseen, hoitokotiin päättämiseen ja jopa kuolemaan. Peseytymisellä (bathing) tarkoitetaan koko kehon pesemistä ja kuivaamista. Peseytymisen vaikeudet (bathing disability) ovat rajoituksia suoriutua peseytymisen toiminnoista ja tehtävistä tai riippuvuutta ulkopuolisesta avusta peseytymisessä. Itsenäinen suoriutuminen peseytymisestä on ikäihmisille tärkeää, koska sillä on yhteys heidän kokemukseensa omasta hyvinvoinnistaan sekä ympäristön sosiaalisten odotusten täyttämiseen. Peseytymisvaikeudet ja riippuvuus toisista ihmisistä peseytymisessä heikentävät elämänlaatua ja aiheuttavat merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle.

Tässä artikkelissa esitellään ruotsalainen Zingmarkin ym. tutkimusartikkeli ikäihmisten peseytymisvaikeuksiin kohdistuvan toimintaterapian kustannustehokkuudesta. Aikaisempien tutkimuksien mu-

kaan peseytymisvaikeuksiin kohdistuvalla kotikäyntejä sisältävällä kuntoutuksella voidaan aikaansaada lyhytaikaisia vaikutuksia peseytymiskykyyn ja vähentää avun tarvetta peseytymisessä. Tutkimuksissa ei ole kuitenkaan huomioitu kustannustehokkuutta laadulla painotettujen elinvuosien hinnan (QALY*) näkökulmasta. Zingmark ym. halusivat tutkimuksessaan tarkastella kustannustehokkuutta nimenomaan saavutetun elämänlaadun ja elinvuosien näkökulmasta. Lisäksi he halusivat arvioida juuri tietynlaisen intervention vaikutusta kustannuksiin sekä interventiosta seuraavia pitkäaikaisia kustannusvaikutuksia.

Tutkimuksen tarkoitus ja toteutus

Zingmarkin ym. tutkimuksen tarkoitus oli arvioida ikäihmisten peseytymisvaikeuksiin kohdistuvan toimintaterapian pitkäaikaista kustannusvaikuttavuutta. Kustannusvaikutusten arvioimiseksi kehitettiin tiiviissä yhteistyössä kokeneiden sosiaalityöntekijöiden kanssa ns. Markovin malli. Malli perustui tarkasti määriteltyihin tasoihin, jotka kuvasivat ikäihmisten itsenäisen suoriutumisen asteita päivittäisissä toiminnoissa (Kuva 1). Mallin avulla pystyttiin arvioimaan elinvuosia laadulla painotettuna (QALY) ja yhteiskunnallisia kustannuksia. Malliin yhdistettiin tutkimusaineisto kotona asuvista 75-vuotiaista ja sitä van-

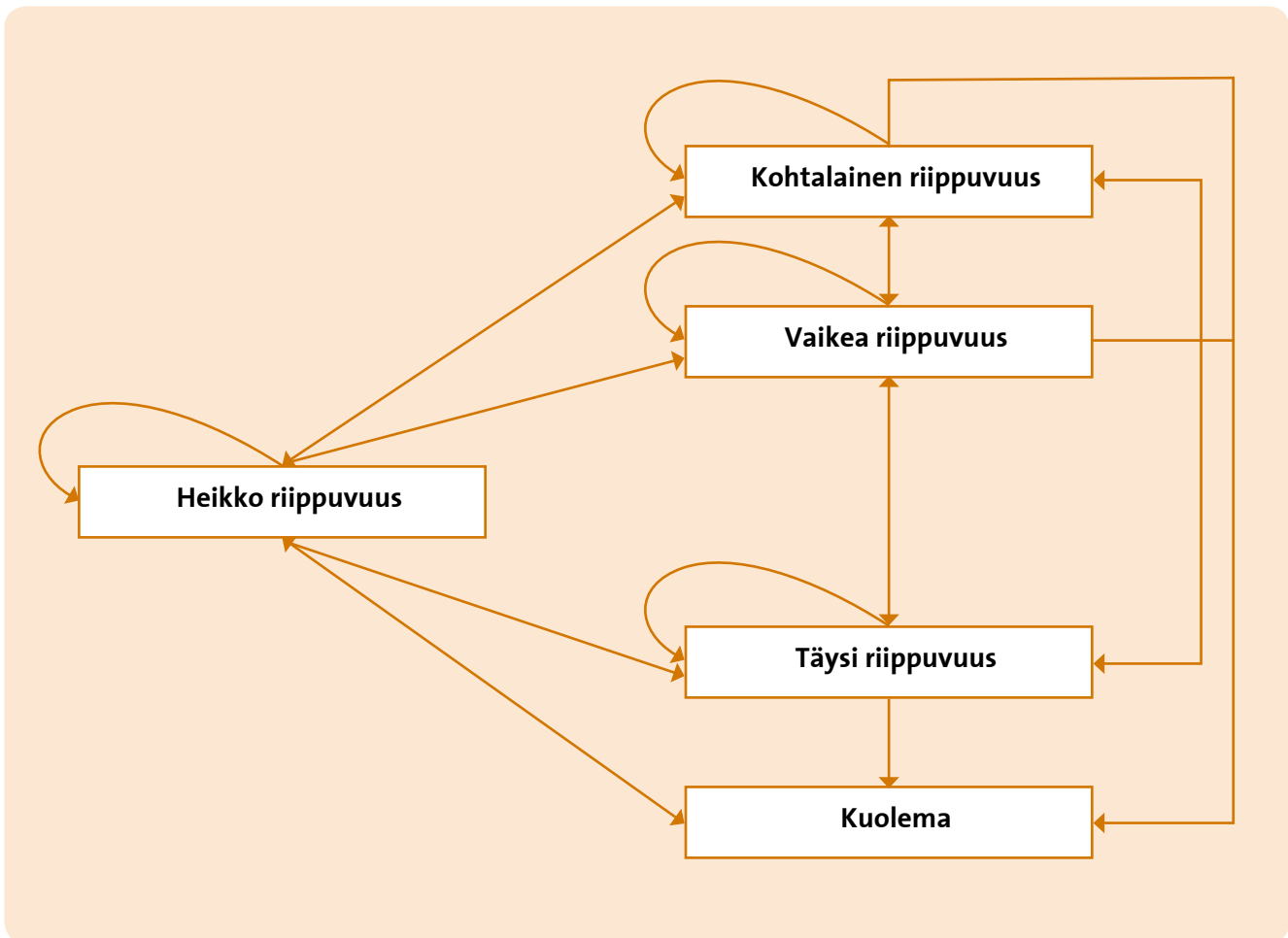
hemmista ikäihmisistä, joilla oli havaittu peseytymisen vaikeuksia. Tämän jälkeen mallinnettiin siirtymiä itsenäisyyden astetta kuvaavien tasojen välillä kahdeksan vuoden ajanjaksolla.

Tämän jälkeen Markovin malliin liitettiin interventiomallinnus. Mallinnettu interventio sisälsi kuntoutusta, joka keskittyi parantamaan kuntoutujan suoriutumista peseytymisessä ja siihen liittyvissä tehtävissä. Kuntoutus toteutui kuntoutujan kotona käytännön harjoitteluna, jossa terapeutti keskittyi rohkaisemaan kuntoutujaa kasvatamaan asteittain kykyjään ja pystyvyyttään peseytymiseen sisältyvien tehtävien suorittamisessa. Lisäksi kuntoutujalle tarjottiin teknistä apua ja apuvälineitä tarpeen mukaan. Mallinnuksen pohjalta arvioitiin intervention tehokkuutta sekä kahden vaihtoehdoisen intervention kustannuksia: toimintaterapiaintervention ja moniammatillisen (mukana toimintaterapeutti, fysioterapeutti ja hoitaja) intervention.

Intervention kustannukset laskettiin sisällyttämällä siihen palkat ja teknisten välineiden kustannukset. Kustannusarvio perustui toimintaterapiaintervention, jonka määriteltiin sisältävän keskimäärin kolme kahden tunnin pituista kotikäyntiä. Lisäksi tehtiin vaihtoehtoinen intervention kustannusarvio moniammatillisesta interventiosta, joka sisälsi 12 kotikäyntiä 12 viikon aikana.

KUVA 1.

MARKOVIN MALLI, JOKA TOIMI KUSTANNUSVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN POHJANA. MALLIIN MÄÄRITELTIIN TASOT, JOTKA KUVASIVAT ITSENÄISEN SUORIUTUMISEN ASTEITA PÄIVITTÄISISSÄ TOIMINNOISSA.

Tutkimuksen analysoinnissa interventioryhmää verrattiin kontrolliryhmään, jolle ei toteutettu minkäänlaista interventiota. Tutkimuksessa sovellettu Markovin malli analysoitiin Microsoft Excel -ohjelmalla. Tutkimukseen valittujen peseytymisvaikeuksia koskevien tutkimusten pohjalta kohderyhmän hypoteettiseksi keski-ikäsi muodostui 82 vuotta. Tämän seurauksena analyysi käsitti kahdeksan vuoden ajanjakson, koska keskimääräinen eliniän odotus 82-vuotiailla on kahdeksan vuotta (ruotsalaisissa tilastoissa naisten elinikä).

Toimintaterapiasta suuri hyöty pienillä kustannuksilla

Zingmarkin ym. tutkimustulokset osoittivat, että ikäihmisten peseytymisvaikeuksiin kohdistuva toimintaterapia on hyvin kustannustehokasta sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Toimintaterapian havaittiin joh-

tavan lisääntyneisiin elinvuosiiin ja kohonneeseen elämänlaatuun (0.052 QALY:a). Se tuotti yhteiskunnalle kustannussäästöjä jopa kahdeksaksi vuodeksi toteuttamisajankohdan jälkeen. Kustannussäästöt syntyivät pääosin toimintaterapian tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta sekä siitä, että sen toteuttamisen kustannukset olivat pienet verrattuna ikäihmisten hoitokustannuksiin. Toimintaterapiaintervention arvioitiin säästävän yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia 2410 euroa henkilöä kohden. Zingmarkin ym mukaan kustannussäästöt mahdollistavat resurssien suuntaamisen toimintaterapian lisäksi muihin ikäihmisten terveyttä ja hyvinvointia edistäviin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Zingmarkin ym. tutkimustulokset ovat samansuuntaisia muiden kustannussäästö- ja koskevien tutkimustulosten kanssa. Sekä Zingmarkin ym. että aikaisempien tut-

kimusten mukaan itsenäisen suoriutumisen tukeminen arkiympäristössä vaikuttaa merkittävästi sosiaali- ja terveyshuollon palveluiden käyttöön ja kustannuksiin. •

LÄHDE:

• Zingmark, M., Nilsson, I., Norström, F., Sahlén, K.G. & Lindholm, L. 2016. Cost effectiveness of an intervention focused on reducing bathing disability. *European Journal of Ageing* 14 (3), 233–241.

* Terveydenhuollon taloudellisessa arvioinnissa hoitojen terveysvaikutukset mitataan tyypillisesti elinvuosina (LY, life year) ja/tai laatupainotettuina elinvuosina (QALY, quality adjusted life year). QALY yhdistää terveyteen liittyvän elämänlaadun ja odotettavissa olevan elinajan. Yksi QALY vastaa yhtä elinvuotta täydellisessä terveydentilassa.